

■ ПРИРАЧНИК

ЗА ВОВЕДУВАЊЕ НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ НА ОДГЛЕДУВАЛИШТА НА СВИЊИ

ПРИРАЧНИК

ЗА ВОВЕДУВАЊЕ

НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ

НА ОДГЛЕДУВАЛИШТА НА СВИЊИ

Проект: „Зажакнување на капацитетите на надлежните органи за имплементација на законските прописи на Европската Унија за безбедност на храна, ветерина и фитосанитарна политика“

EU -funded twinning project: Further development of competent authorities control systems to protect the human, animal and plant health

МК 12 IPA AG 01 2016

Твининг проектот е финансиран од Европската Унија

Скопје, 2018

Наслов:

Прирачник за воведување на биосигурносни мерки на одгледувалишта со свињи

Издавач:

Агенција за храна и ветеринарство,

Трета македонска бригада бр. 20, Скопје

Тел: 02 245 8871

<http://www.fva.gov.mk>

Подготви:

Одделение за планови за итни мерки/

Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните/

Агенција за храна и ветеринарство

Печайи:

ГЛОБАЛ Комуникации

Тираж:

500 примероци

Изданието насловено „Прирачник за воведување на биосигурносни мерки на одгледувалиштата со свињи“ е подготвено во рамките на твининг проектот финансиран од ЕУ, МК 12 IPA AG 01 2016.

Корисник на проектот е: Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Агенција за храна и ветеринарство, ветеринарни друштва и други засегнати лица

ПРЕДГОВОР

Во рамките на тивининг проектот „Зажакнување на капацитетите на надлежните органи за имплементација на законските прописи на Европската Унија за безбедност на храна, ветерина и фитосанитарна политика“, се изготви Прирачник за воведување на биосигурносни мерки на одгледувалиштата на свињи. Истиот е изработен според искуствата на Република Италија и употребите на Република Македонија за успешно реализирање на процесот на усогласување на националното законодавство со законодавство на ЕУ и неговото имплементирање во областа на контрола на болестите кај свињите.

Во насока на остварување на целта на Република Македонија за ставање на свинското месо и производите од свинско месо на пазарите на ЕУ, се донесе и се спроведува акциски план за промена на стандардите и политиката во однос на контролата на болестта класична чума кај свињите. Со престанокот на спроведување на вакцинација против класичната чума кај свињите се зголемува ризикот од појава на класичната свинска чума и затоа е важно соствениците и одгледувачите на животни да преземат други мерки на заштита на своите животни.

Овој прирачник ги сублимира ризиците во однос на здравјето кај животните и дава насоки за воведување на биосигурносни мерки во одгледувалиштата со свињи, со цел превентивно да се делува во здравствената заштита на животните и да се зголеми јавната свест за важноста на спроведувањето на биосигурносни мерки.

Прирачникот е наменет за соствениците и одгледувачите на животни, ветеринарните работници, официјалните ветеринари и други заинтересирани лица.

Агенција за храна и ветеринарство

СОДРЖИНА

ВОВЕД	5
ЕЛЕМЕНТИ ЗА КОНТРОЛА НА БОЛЕСТИТЕ	6
НАЧИНИ НА ШИРЕЊЕ НА ПАТОГЕНИТЕ АГЕНСИ	7
ШТО Е БИОСИГУРНОСТ ?	9
ВАЖНОСТА НА ВОВЕДУВАЊЕ НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ НА ОДГЛЕДУВАЛИШТАТА	9
ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕРКИ НА БИОСИГУРНОСТ НА НИВО НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ	10
МЕРКИ НА БИОСИГУРНОСТ НА НИВО НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ	10
Сегрегација	10
Чистење	11
Дезинфекција.....	11
КРИТЕРИУМИ И НАСОКИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕРКИ НА БИОСИГУРНОСТ НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ.....	11
Критериуми и насоки кои се однесуваат на одгледувалишта и објекти.....	11
Критериуми за влез на посетители на одгледувалиште	12
Критериуми кои се однесуваат на вработени	14
Критериуми и насоки за средствата за превоз и натовар и растовар на животните	14
Критериуми и насоки за здравствена заштита на животните на одгледувалиште.....	16
Критериуми и препораки кои се однесуваат на диви животни, птици и инсекти - вектори и контрола на штетници	17
Критериуми и препораки кои се однесуваат на домашни миленици	19
Критериуми кои се однесуваат на сламата и други материјали кои се користат како простирка, храна за животните и вода.....	19
Критериуми и насоки и постапки за нештетно отстранување на трупови.....	20
ПОСТАПКА НА ЧИСТЕЊЕ	21

ВОВЕД

Овој прирачник има за цел да ги едуцира сопствениците и одгледувачите на животни за важноста од воведувањето на биосигурносните мерки во одгледувалиштата на свињи заради намалување на ризикот од внес и ширење на болести кај животните.

Воведувањето на биосигурносни мерки на одгледувалиште треба да овозможи подобра контрола на здравствена заштита на животните и да го намали внесот на патогени микроорганизми во одгледувалиштето кои понатаму би можеле да имаат директни влијанија во процесот на производство, здравствениот статус на животните и на самото одгледувалиште во целина.

Во прирачникот се обработени елементите за контрола на болестите, можните начини за ширење на патогените микроорганизми и заразување на животните на едно одгледувалиште. Понатаму во прирачникот дадено е објаснување на терминот биосигурност и важноста од спроведување на биосигурносните мерки. Од особено значење за одгледувачите на животни се познавањата во однос на основните принципи за биосигурност на кои се темели здравствената заштита на животните на едно одгледувалиште, а кои се подетално обработени во прирачникот.

ЕЛЕМЕНТИ ЗА КОНТРОЛА НА БОЛЕСТИТЕ

Контролата на болестите кај свињите се спроведува на три нивоа: превенција, рано откривање и брза реакција.

Превенцијата кај животните може да биде директна или индиректна. Директната превенција опфаќа спроведување на биосигурносни мерки од одгледувачите на животни на одгледувалиштата со цел да се спречи појавата на болести и да се одржува здравствениот статус на животните на задоволително ниво.

Индиректната превенција опфаќа заштита на животните со употреба на различни типови на вакцини во зависност од болеста за која треба да се спроведе имунизација. Со имунизацијата животните стекнуваат активен имунитет кој позитивно се рефлектира на здравствениот и производниот статус на одгледувалиштето.

За ефикасно рано откривање на болестите кај животните важно е да е биде воспоставен функционален сиситем на активен односно пасивен надзор но и ефикасно да се врши пријавување до надлежните ветеринари или официјалните ветеринари на сите нарушувања на здравствената состојба на животните или појавата на смртност особено во поголема популација.

Навременото пријавување на нарушувањата на здравствената состојба на животните од страна на сопствениците, директно влијае на брзата реакција на надлежните служби, првенствено официјалните ветеринари при АХВ. Навремената брза реакција ќе овозможи ефикасно спроведување на мерките за контрола на болестите кај животните, а со тоа и нивно побрзо сузбивање и искоренување што е важно за намалување на штетното економско влијание кое болестите кај животните може да го предизвикаат во процесот на производство.

Елементи за контрола на болести кај животните се:

1. Превенција

- директна - биосигурносни мерки
- индиректна - вакцинација

2. Рано откривање

- пријавување
- надзор
- пасивен
- активен

3. Брза реакција

- искоренување

НАЧИНИ НА ШИРЕЊЕ НА ПАТОГЕНИТЕ АГЕНСИ

Животните се приемчиви на широк спектар на причинители на болести кои влијаат на здравствениот статус на одгледувалиштето, продуктивноста и на приходот на производителот без разлика на капацитетот на производство на одгледувалиштето.

Појавата на болести кај животните може да резултира со значајни економски загуби и штети и затоа е потребно ефикасно и ефективно справување и сеопфатен и координиран пристап кон биосигурноста на одгледувалиштата.

Патогените агенси во одгледувалиштето влегуваат и се шират по директни- посредни патишта и индиректни - непосредни патишта.

Директниот пренесување на инфективен агенс односно причинителите на болести може да биде хоризонтално и вертикално:

- При хоризонтален пренос приемчивото животно доаѓа во директен или близок контакт со инфицирано или заразено животно (животно во инкубација) и е изложено на инфективниот агенс преку секрети и екскрети: воздушни капки, исцедок од носот и очите, фетусни течности, измет или урина, млеко, кожа или крв ,
- При вертикален пренос приемчивото животно може да биде заразено преку семето за вештачко осеменување или инфекцијата да ја пренесе интраутерино преку плацентата.

Индиректниот пренесување на инфективниот агенс-причинител на болести се случува кога животните доаѓаат во контакт со заразени или контаминирани средства за превоз или опрема, почва, храна за исхрана на животните или вода, вектори (комарци или муви), птици, глодари, мачки и кучиња или луѓе.

Индиректно пренесување:

1. Пренесување на инфективниот агенс по воздушен пат директно зависи од:

- растојанието меѓу одгледувалиштата или објектите во одгледувалиштето,
- големината на одгледувалиштето,
- поставеноста на објектите каде се држат животните,
- количеството и видот на патогените микроорганизми,
- бројот и густината на населеност на животните кои лачат екскрети и се подложни на инфекција,
- отпорноста на патогените микроорганизми на влијанието на надворешната средина (големината на капките, влажноста, температурата на воздухот, вентилацијата, јачината и насоката на ветерот, сончевата светлина, топографијата) и
- климатските услови и локалните географски услови.

2. Човекој може да ги пренесува јајцата на микроорганизми на обувките, облеката, рацете, во носот (носна слузница) без да биде заразен од нив и да шири јајцата на агенци и кога нема клинички знаци.

Посетителите на одгледувалиштето кои вршат услуги, превозниците, ветеринарните доктори и техничари, при посета на неколку одгледувалишта во ист ден, го зголемуваат ризикот од ширење на болести.

Ризик се и работници на одгледувалиштето или членови на нивните семејства доколку дома одгледуваат свињи за сопствена употреба или се занимаваат со лов.

Луѓето го одредуваат движењето на животните и производите во рамките на одгледувалиштето, пазарите и регионите, а со тоа влијаат на степенот на ризик од изложеност на патогени агенци.

3. Превозни средства и опрема

Опремата која ја користат одгледувачите на животни може да се смета за потенцијален преносител особено доколку иста опрема се употребува на повеќе одгледувалишта.

Превозните средства носат висок ризик за пренос на болести затоа што може да пренесуваат патогени микроорганизми преку гумите или самото превозно средство (камиони, приколки и мотоцикли кои се користат за превоз на животни или мрши до места каде нештетно се отстрануваат). Посебно внимание треба да се посвети на механичко чистење и санитација на надворешните делови на возилото (тркала) и да се острани сите нечистотии пред да се пристапи кон дезинфекција. За вакво механичко чистење препорачливо е користење на вода под притисок.

4. Храна за исхрана и вода за пиење

Храната и водата за животните можат да бидат контаминирани и да играат улога во одржувањето на ендемските или токсичните болести. Некои патогени микроорганизми можат да преживеат во отпад од контаминирано месо. Поради големиот ризик од пренос на инфективни агенци посебно внимание треба да му се посвети на отпадот од храна при исхраната на животните. Храната која се користи треба да потекнува од оператори кои вршат редовна хемиски и бактериолошки анализа, а водата доколку потекнува од сопствени извори да подлежи на редовни хемиски и бактериолошки анализи.

5. Измет од животни и простирка

Изметот од животните и простирката може да содржат големо количество на патогени агенци (вируси, бактерии и/или паразити). Заради успешно спроведување на мерките за биосигурност на одгледувалиштата изметот од животните и простирката треба редовно нештетно да се отстрануваат, соодветно да се складираат и третираат на начин кој ќе оневозможи или ќе го намали ризикот од внес на патогени агенци во човечкиот синџир на исхрана и екосистемот. Ризикот од изметот и простирката е и во однос на присуството на голема количина на биолошки отпад кој може да биде резервоар и место кое привлекува штетници, глодари, инсекти и вектори.

6. Птици, глодари, диви животни и домашни миленици

Птиците претставуваат ризик за ширење на болести во отворени одгледувалишта со директен или индиректен пренос на инфективниот материјал:

- директниот пренос се темели на близок контакт на птиците со животните кога бараат храна, а
- индиректниот пренос е механички и настанува со контаминација на храната, водата или просторот на престојување на животните преку изметот од птиците.

Глодарите (стаорци и глупци) вообичаено живеат близу одгледувалиштата каде имаат слободен пристап до храна и на тој начин преку контаминирање на храната имаат удел во пренесувањето на ендемски болести кај животните.

Дивите животни може да бидат домаќини на патогени агенси, а нивната можност да се движат слободно и при тоа да поминуваат поголема територија во потрага по храна влијае на зголемиот ризик од дистрибуција и ширење на патогените агенси.

Кучиња и мачките (домашните миленици) можат да бидат резервоар на патогени агенси.

7. Инсекти-вектори

Крелите и комарците може да бидат механички преносители на патогени агенси но и да учествуваат како домаќини во циклусот на размножување на патогените агенси.

Мувите ги привлекуваат органски материи, како што се изметот и мршите и на тој начин вршат механички пренос. Глобалната промена на климатските фактори, а со тоа и дистрибуцијата на инсектите и векторите на места кои не се нивни природни живеалишта, директно го наметна ризикот од појава на патогени агенси кои причинуваат болести кои претходно не биле карактеристични за тоа географско подрачје.

ШТО Е БИОСИГУРНОСТ ?

“Биосигурност” е спроведување на мерки и активности коишто го намалуваат ризикот од внесување и ширење на предизвикувачи на болести и ги вклучува домашните, егзотичните и дивите животни и нивните производи.

ВАЖНОСТА НА ВОВЕДУВАЊЕ НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ НА ОДГЛЕДУВАЛИШТАТА

Воведувањето на биосигурносни мерки на одгледувалиштата претставува обврска на одгледувачот односно сопственикот на животните!

Биосигурносни мерки на одгледувалиштето имаат за цел зголемена контрола на „движењата“ на животните, луѓето, векторите и на целата „опрема“ неопходна за работа на одгледувалиштето но и примена на процедури за чистење и дезинфекција.

Биосигурносни мерки на одгледувалиште се делат на :

- надворешни биосигурносни мерки, кои се однесуваат на активности и мерки за да се спречи влез на инфективен агенс или причинител на болести на одгледувалиштето (bio-exclusion) и
- внатрешни биосигурносни мерки, кои опфаќаат мерки и активности за да се спречи ширење на инфективниот агенс или болеста на одгледувалиштето каде се појавила како и ширење на други одгледувалишта (bio-containment).

Со воведување и одржување на биосигурносните мерките се овозможува:

- заштита од инфективни болести на животните како класична чума кај свињите, африканска чума кај свињите, лигавка и шап и др.;
- заштита од зоонози;
- заштита и подобрување на севкупната здравствена состојба на животните;
- заштита на јавното здравје и здравјето на потрошувачите и
- намалување на трошоците за третирање на болестите кај животните и економски загуби предизвикани од болести.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ НА НИВО НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ

Основните принципи за спроведување на мерки за биосигурност на одгледувалиште опфаќаат:

- превентивна заштита од внесување инфективни агенси во одгледувалиштето;
- намалувањето на можноста за ширење на инфективни агенси во одгледувалиштата на животни;
- превентивна заштита од ширење на инфективни агенси од едно одгледувалиште на друго одгледувалиште;
- чистење и дезинфекција на објектите во едно одгледувалиште со цел не да се стерилизира средината целосно, туку значајно да се намали присуството на патогени организми до точка во која нема да се случи пренесување на болеста;
- почисто одгледувалиште на животни, значи помало присуството на патогени организми и одржливо производство и приход.

МЕРКИ НА БИОСИГУРНОСТ НА НИВО НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ

На сите одгледувалишта на свињи треба да се спроведат основните принципи за биосигурност, а тоа се: сегрегација или изолирање, чистење или санитација и дезинфекција.

Сегрегација

Создавање и одржување на бариери и изолирање

Чистење

Механичко чистење (отстранување на фекален материјал, урина или секрети)
Санитарно перење

Дезинфекција

Употреба на средства за дезинфекција

Сеѓреѓација

Претставува создавање и одржување на „бариери“ кои треба да ја ограничат потенцијалната можност инфективниот агенс (микроорганизам, заразениот животни или контаминираниот материјали) да влезе на незаразена локација. Со сегрегацијата се врши изолирање на животните и одгледувалиштето.

Чистење

Објектите, просториите и лежиштата каде се држат животните, материјалите (на пр. средства за превоз, опрема) кои мора да влезат /излезат од одгледувалиштето, мора да бидат темелно исчистени. Темелното чистење опфаќа: механичко чистење и санитарно миење за да се отстрани видливата нечистотија. На овој начин ќе се отстранат и поголемиот дел од патогените микроорганизми кои ги контаминираат материјалите (фекален материјал, урина или секретите кои се лепат на површината; со чистењето ќе се отстрани поголемиот дел од инфективниот материјал).

Дезинфекција

Дезинфекција е постапка со која се нанесуваат средства за дезинфекција со цел уништување на патогените микроорганизми кои се присутни на материјалите коишто биле претходно темелно исчистени. Дезинфекцијата треба да спроведува постојано и секогаш после темелното чистење.

КРИТЕРИУМИ И НАСОКИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ НА ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ

Главната цел за спроведување на биосигурносни мерки на одгледувалиште е да ги спречи патогените агенси да навлезат во одгледувалиштето или да го ограничи нивното понатамошно ширење и затоа во интерес на одгледувачите и сопствениците на животни е да се применуваат или исполнуваат следните критериуми.

Критериуми и насоки кои се однесуваат на одгледувалишта и објекти

- 1) Местоположбата односно локацијата на одгледувалиштето треба да е на доволна одалеченост од други одгледувалишта на животни, кланици, депонии, канализациски одводи и јавни патишта и да има пат со единствен пристап; Близината на овие објекти или инфраструктура го зголемуваат ризикот од внес на патогени микроорганизми;
- 2) Околу одгледувалиштето треба да постои зелен појас. Дрвјата и ридовите го отежнуваат движењето на воздухот и можат да помогнат во спречување на ширењето на патогените агенси по воздушен пат;
- 3) Во едно одгледувалиште меѓу објектите треба да постои некое минимално растојание со цел да се ограничи ризикот од ширење на болести по воздушен пат; Постапеноста на објектите треба да биде таква да нема вкрстување на патишта и да се оневозможи движење на воздухот од еден објект во друг;
- 4) Влезот во одгледувалиштето мора да биде јасно означен и да има контролиран пристап до него. На влезот во одгледувалиштето треба да има знак за предупредување „забранет влез“ и свонче или телефон за најавување на посетители или лице одговорно за влезот;
- 5) Канцеларии на одгледувалиштето или приемиониот дел за посетители треба да бидат лоцирани надвор од одгледувалиштето или да постои јасна бариера помеѓу тој дел и објектите на одгледувалиштето каде се држат животните;

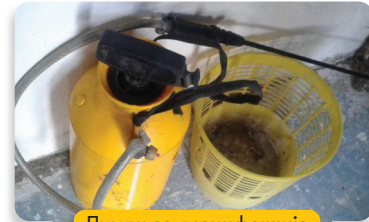

6) Одгледувалиштето мора да биде целосно оградено со жица, мрежа или друга ограда. Оградата треба да биде со висина 2.5м над земјата и 0.5м под земја, за да се спречи излегување или влегување на свињи или други цицачи во делот на одгледувалиштето;

7) На одгледувалиштето треба да има мрежи за да се овозможи заштита од контакт со птици;

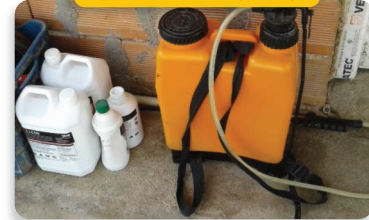
8) На главниот влез (или било кој друг пристап за средства за превоз) мора да има изграден базен која содржи средство за дезинфекција (кое треба да се одржува активно) низ кој средствата за превоз задолжително треба да поминат за да ги дезинфицираат тркалата пред да влезат во одгледувалиштето.

Пумпи за дезинфекција

Во случај на неможност од воспоставување на дезинфекциона бетонска бариера, мора да се постави соодветна пумпа за дезинфекција на тркалата на превозните средства кои влегуваат во одгледувалиштето;

Посетителите кои влегуваат на одгледувалиштето треба да поминат низ бариера за дезинфекција на обувките и да ги измијат и дезинфицираат рацете.

9) На влезот од објектите во одгледувалиштето се поставуваат и помали базени за дезинфекција на обувките на нозете во кои има течност за дезинфекција во која ги наквасуваат обувките оние кои треба да влезат во одгледувалиштето; Се препорачува вработените во одгледувалиштето да имаат пристап само до одредени објекти односно (вработениот од прасилиштето да се движи само во тој објект-не и во други);

Бариера за дезинфекција

10) Сите места на влез/излез на одгледувалиштето треба да бидат добро осветлени;

11) Паркингот за автомобили треба да се наоѓа надвор од оградата и да биде соодветно означен и истиот треба да е со тврда платформа лесна за чистење и дезинфекција;

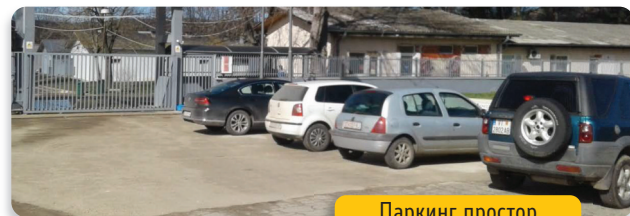

Базени за дезинфекција

12) Сите бројачи и/или единици за контрола (електрична енергија, вода и др.) треба да бидат поставени надвор од оградата и во дел којшто има можност „да биде заклучен“.

Критериуми за влез на посетители на одгледувалиште

Како посетители на одгледувалиште може да се јават: трговци, ветеринари, работници, инспектори, аудитории, работници на одгледувалиштето и др.

Паркинг простор

Критериумите за биосигурносните мерки на одгледувалиште во делот на посетители опфаќаат:

1. Контрола на пристапот на посетителите до одгледувалиштето, односно никој не смее да влезе на одгледувалиштето без јасно одобрение од сопственикот или менаџерот на одгледувалиштето;
2. Сите посетители при влез на одгледувалиштето треба да носат заштитна облека за еднократна употреба која опфаќа: чисти чизми, заштитно оддело и ракавици, навлаки за чевли/чизми;
3. Задолжително се води евиденција за движењата на луѓе, животни и опрема внатре и надвор од просториите на одгледувалиштето (книга на посетители или образец на посетители);

Податоците кои треба да се евидентираат во книгата на посетители или образецот на посетители се:

- датум;
- име на посетител;
- име на правен субјект/адреса;
- цел на посетата;
- датум на последниот контакт со свињи;
- време на пристигнување;
- време на заминување;
- потпис за потврда дека биле запазени биосигурносните мерки.

Покрај пополнување на податоците во книгата на посетители или образецот на посетители, посетителите на одгледувалиштето треба да пополнат и изјава во која ќе потврдат дека не биле во контакт со свињи и не посетиле друго одгледувалиште со свињи најмалку 5 дена претходно.

4. Раководството на одгледувалиштето треба да гарантира дека сите посетители на одгледувалиштето го запазуваат протоколот за биосигурност за влез на одгледувалиштето;
5. Раководството на одгледувалиштето гарантира дека посетителите ќе се потпишат во книга на посетители;
6. Посетителите на одгледувалиштето своите лични предмети и облека, часовници, запалки и други предмет, мора да ги остават надвор од објектите на одгледувалиштето, на места наменети за тоа;
7. Очила, фотоапарати или други материјали пожелно е да не се внесуваат, но доколку се внесат мора да бидат чисти и дезинфицирани;
8. Одгледувалиштето мора да биде опремено со „локална соба со заклучување/туш“ за вработените и посетителите;
 - влез преку врата што се заклучува во собите за туширање за вработените;
 - влез преку врата што се заклучува во собите за туширање за посетителите;

Задолжително носење на заштитна облека

Критериуми кои се однесуваат на вработени

1. Лицата вработени на одгледувалиштето не смеат да чуваат свињи или пак да посетува други одгледувалишта со свињи;
2. Лицата вработени на одгледувалиштето не смеат да посетуваат пазари, панаѓури, кланици или да учествуваат во лов;
3. Забрането е внесување на производи од свинско месо дури и ако се наменети за оброците на вработените;
4. Раководителот на одгледувалиштето треба да:
 - спроведува програми за обука за биосигурност и хигиена на вработените и нивна континуирана едукација; Вработените на одгледувалиштето треба да се обучени, едуцирани и свесни за важноста од навремено информирање за зголемена смртност и појава на клинички промени кај животните во одгледувалиштето, како и за начините на влез на микроорганизми и предизвикувачи на болести во одгледувалиштето;
 - обезбеди лицата кои работат на одгледувалиштата да ги прифатат и применуваат мерките за биосигурност;
 - обезбеди посетителите на одгледувалиштата да се придржуваат кон правилата за биосигурност;
 - воспостави стандардни оперативни процедури и редовно да се проверува сообразноста со истите;
 - обезбеди спроведување на личната хигиена кај вработените (раце, нокти, коса);
 - обезбеди носење на заштитна облека и чизми специјални за одгледувалиштето или да инсистира на чисти и дезинфицирани чизми/чиста заштита облека која може да се пере;
 - обезбеди ограничен пристап на посетителите до животните (со исклучок на ветеринарните);
 - обезбеди употреба на специјално наменета опрема за одгледувалиштето, тетратки (кои можат да се мијат), мобилни телефони, итн;
 - обезбеди одржување на чистотата на канцелариите и сместувањето на вработените;
 - гарантира дека храната за луѓе се консумира само во мензата за вработените или во посебен дел;
 - усвои строги процедури за товарење/истоварање на свињи, отстранување на мрши, итн.

Критериуми и насоки за средствата за превоз и товар и растовар на животните

Средствата за превоз и нивните возачи, товарот и растоварот на животните претставуваат ризик за пренесување на болести, можност за внесување на нови инфекции преку заразен материјал (опрема или облека).

Биосигурносните мерки во однос на средствата за превоз, возачите, товарот и растоварот на животни опфаќа:

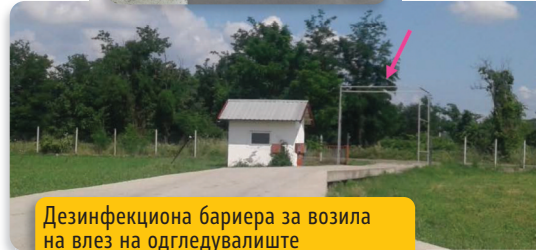
- 1) Забрана или ограничено влегување на превозните средства на одгледувалиштето. Превозните средства кои треба да влезат на одгледувалиштето, треба да бидат механички исчистени, темелно измиени и дезинфицирани (со пумпа под притисок) на влезната капија на одгледувалиштето;

- 2) Забрана возачот да ја премине оградата на одгледувалиштето; Доколку возачот треба да влезе на одгледувалиштето, мора да ги измие рацете и да носи гумени чизми и заштитна облека за еднократна употреба;

- 3) Средствата за превоз кои доаѓаат за товарење/истоварање на животни, оваа операција треба да ја спроведат од оградата преку соодветна „платформа за товарење (рампа)“;

Дезинфекциона бариера за возила на влез на одгледувалиште

- 4) Вработените на одгледувалиштето не смеат да ја поминат влезната врата или да ја прескокнат оградата на местото на утовар (уште помалку да влезат во возилото);

Рампи за товарење на животни надвор од одгледувалиштето

- 5) После натоварање на животните, местото на товарење мора веднаш да биде измиено и да се изврши механичко чистење со санитарно переење и дезинфекција;

- 6) свињите кои го напуштаат одгледувалиштето треба да се пренесат до рампата за товарење, а вработените на одгледувалиштето мора да ги запазат процедурите за чист и нечист дел.

Рампата за товарење и околната област треба да се одржуваат чисти и дезинфицирани;

Рампа за товарење на животни во кругот на одгледувалиштето

- 7) Превозните средства во едно одгледувалиште треба да бидат наменети само за тоа одгледувалиште;
- 8) Степенот на ризик зависи од тоа колку често возилото се употребува на други одгледувалишта за животни или за пренос на животните до пазар или до клиника. Задолжително е потребно чистење и дезинфекција помеѓу различните превози;
- 9) Превозните средства треба да бидат видливо чисти, измиени и дезинфицирани под надзор пред натовар на животните и по секој растовар. При чистење посебно внимание треба да се посвети на браниците и на долниот дел од средствата за превоз. При миеење и чистење на превозните средства, лицата кои го спроведуваат овој процес не треба да се контаминираат за време на миеењето - и треба да носат соодветна заштитна опрема и гумени чизми;

- 10) Превозните средства на храна за животните треба да бидат видливо чисти и да вршат достава надвор од периметарот на оградата или на крајот од одгледувалиштето;
- 11) Патиштата на движење на превозните средства на одгледувалиштето не треба да се вкрстуваат со патиштата кои водат до објектите каде се држат животните (чист/нечист дел).

Критериуми и насоки за здравствена заштита на животните на одгледувалиште

- 1) Сопственикот/одгледувачот мора да ги спроведува сите мерки кои се однесуваат на здравствена заштита на животните;
- 2) Сопственикот/одгледувачот треба веднаш да го извести надлежното ветеринарно друштво или официјалениот ветеринар за било каков сомнеж на болест на одгледувалиштето или појава на зголемена смртност и истовремено да спречи движење на животните надвор од одгледувалиштето;
- 3) При набавување на нови животни во одгледувалиштето важно е:
 - познавање на здравствениот статус на новите животните кои доаѓаат на одгледувалиштето;
 - локацијата односно местото од каде потекнуваат или доаѓаат новите животни заради ризикот од внес на ендемски болести;
 - познавање на ниво на спроведени мерки на биосигурност на одгледувалиштето од каде животните потекнуваат;
 - резултати од мониторингот на болести кај животните;
 - потврда дека нема жариште на болеста на одгледувалиштето од кое потекнуваат животните;
 - вршење на тестирања за можно присуство на одредени болести кај животните;
 - гаранција за постојана достава на животни со соодветен статус.
- 4) Одгледувалиштето мора да има соодветни простории/објекти за „карантин“ кои се лоцирани на соодветна оддалеченост од објектите каде се држат животните. Овие објекти-простории мора да бидат чисти, измиени и дезинфицирани односно објектите за карантин треба да бидат лесни за чистење и дезинфекција со решение за одвод на отпад. Да се обезбедат чисти и суви легла и лесно достапна вода; Да се обезбеди добро осветлување и пристап до животните;

Нововнесените животни треба да бидат изолирани (во карантин), а времетраењето на карантинот ќе зависи од специфичната болест.

Изолацијата им овозможува животните да се опорават од стресот од патувањето, да се прилагодат кон новата средина и доколку биле во инкубација пред и во периодот на транспортот да покажат знаци на инфекции. Потоа следи постепено аклиматизирање и соочување со резидентните патогени организми, што постепено ќе доведе до целосно интегрирање со другите животни во одгледувалиштето, кое идеално би било комбинирано со употреба на контролни животни/птици.

Во тек на изолацијата се врши клиничка инспекција, лабораториски испитувања и вакцинирање, доколку тоа е потребно.

Во однос на одгледувалишта со свињи критериумите и мерките кои се спроведуваат при изолацијата опфаќаат:

- набавка на нови стада за обнова само од проверени извори;
- изолирање на новодојдените животни (карантин);
- изолирање на болни животни од останатиот дел од главното стадо;
- ограничување на зачестеноста на нововнесени животни во стадото;
- одвоено сместување на новородените, одбиените од доење, товениците и расплодните свињи;
- движење на свињите во групи по секоја фаза на производство, на начин „се внатре – се надвор“;
- употреба на опрема и средства за превоз во сопственост на одгледувалиштето;
- редовно следење на здравствената состојба на животните (дневно);
- идентификување на сите животни (индивидуална или „групна“ идентификација);
- спроведување на здравствена заштита на животните;
- вакцинирање на животните против болести;
- задолжително пријавување на било каков знак на болест до ветеринарот на одгледувалиштето или до најблиската ветеринарна станица.

Критериуми и препораки кои се однесуваат на диви животни, ѝџици и инсекти-вектори и контрола на ѝџици

Присуството на храна во отпадот на едно одгледувалиште и растурањето на храната за животните на одгледувалиштето се ризик за појава на глодари и други штетници.

Во однос на биосигурносни мерки сопственикот/одгледувачот мора да усвои и применува мерки кои се наменети за контрола на штетници, диви животни, птици инсекти и др. Мерките опфаќаат:

1. Контрола на ѝџици

- поправка на сите скршени прозорци;
- инсталирање помали мрежи за да ги затворите сите отвори на куполите на децималните кровови но да не се наруши нормалниот проток на воздух;
- инсталирање мрежа изработена од метални цевки на прозорите (2x2mm мрежа/6 mm);
- да се поправат зградите за да се спречи пристап и правење гнезда и да се отстранат локациите кои можат да послужат како скривалишта;
- труповите на сите мртви птици во кругот на одгледувалиштето мора веднаш да бидат отстранети во согласност со процедурите за отстранување на труповите на животни;

2. Контрола на инсекти

- отстранување на остатоците од храна под силосите;
- отстранување на храната која на кој било начин може да се рашири низ одгледувалиштето;
- покривање на сите уреди за електрично напојување;

- поправка и затворање на сите постоечки дупки;
- сите врати треба да се држат затворени;

3. Контрола на инсекти

- заради намалување на нивото на инсекти и штетници во одгледувалиштето јамите за собирање на течна ѓубре или цврсто ѓубрето треба да биде надвор од дворот на одгледувалиштето;
- собраното цврсто ѓубриво треба да биде покриено. Зголемената температура може да ги убие ларвите;
- изметот треба да се отстранува почесто и побрзо;
- да се внимава на прекумерна употреба на инсектициди;
- површинскиот дел на канализацијата треба да се измие со вода со цел да се спречи формирање на кора, што повторно би овозможило размножување и создавање на ларви ;
- од средства за чистење треба да се употребуваат производи кои овозможуваат мешање на површинскиот слој од течното ѓубре со остатокот од масата, што помага за убивање на ларвите;
- идентификување на различните видови на инсекти за да се спроведе соодветна стратегија за контрола;
- користење на инсектициди и против други инсекти во шталата (лебарки, бубачки);

4. Контрола на диви животни

- да се намали пополниот хабитат за диви животни (превисока трева, ѓубре и остатоци од храна);

5. Контрола на глодари

- усвојување на редовна, ефективна програма за контрола на глодари;
- отстранување на нечистотии и растенија во одгледувалиштето кои можат да послужат како засолништа за глодарите,
- храната за животни треба да биде складирана во затворени контејнери (на соодветен начин) и далеку од дофат на глодарите (во силоси);
- ѓубрето мора да биде отстрането во посебен контејнер кој исто така е далеку од дофат за глодарите;
- не треба да се користат мачки или кучиња за контрола на глодарите,
- потребно е мапа на одгледувалиштето со точно обележување на точките каде што се поставени хранилките со мамци за глодарите; хранилките треба да се полнат со нови мамци секоја втора недела и потребно е одржување на контрола на појавата на глупци во радиус од околу 100 m околу објектот.
- мртви глодари и празни инки доколку не се користат повторно се спалуваат;
- треба да се спречи контакт на животните и децата со инки користени за отровни мамки;
- секогаш кога се отстрануваат мртвите глодари и мамките со отров мора да се користат заштитни ракавици; секогаш треба да се измијат рацете после ракување со инки/мамци и мртви глодари;

- вработените на одгледувалиштето треба да бидат обучени за процедурите за контрола на глодари и правилно управување со мамците кои содржат родентициди.

Неправилно постапување

Неотстранета био-масаризик од инфективен материјал, инсекти и други штетници

Слободен - неконтролиран влез на одгледувалиште

Зголемено присуство на инсекти во објектите каде се држат животните

Криџериуми и ѝрејораки кои се однесуваат на домашни миленици

Не треба да се дозволи присуството на домашни миленици или живина во рамките на дворот на одгледувалиштето или во контакт со животните во објектите;

Не се препорачува чување на домашни миленици на одгледувалиштето, но ако се чуваат кучиња - чувари, не треба да се хранат со непреработено месо или коски кои потекнуваат од угинатите животните од одгледувалиштето- постои ризик за пренесување на болести.

Криџериуми кои се однесуваат на сламата и други материјали кои се користат како ѝросџирка, храна за животињите и вода

- Секој материјал кој се користи како постелка за животните мора да е од проверен и гарантиран извор;
- Сламата треба да биде од земјиште кое не е нагубрувано со губриво од животни од ист вид како животните кои се држат на одгледувалиштето,
- Сламата мора да биде транспортирана во камиони кои не се користат за транспорт на други животни;
- Сламата мора да биде складирана во простории со бетонски под или под од песок (барем 10 см) покриен со најлон со цел да се спречат глодарите;
- Сламата пред употреба треба да се провери дали е влажна. Од сламата делот кој е несоодветен се отстранува и се фрла;

- Влажната слама може да претставува ризик по здравјето на луѓето и потребно е да се носат маски за заштита при ракување со таквата слама.

Некои видови на инфективни агенси може потенцијално да бидат внесени преку контаминирана храна за исхрана на животните или вода.

Водата треба да се користи од водовод. Водата од бушотини или бунари треба да биде редовно тестирана на бактериолошка исправност.

Постои ризик сламата, струготините и други материјали за легла да послужат како извори на инфективен материјал. Овие материјали треба да потекнуваат од контролирани производители, да се чуваат под покрив и да бидат заштитени од контаминација од птици или инсекти.

Кријриуми и насоки и йосџайки за нешџейно оџсџранување на џрујови

Нештетно отстранување на труповите од угинатите животни на одгледувалиштата треба да е уредено.

- секое угинато животно треба да биде идентификувано и евидентирано,
- трупот мора да биде отстранет од шталата/објектот во најкраток можен рок;
- труповите мора веднаш да се преместат надвор од објектот и да се складираат во посебен објект за складирање,
- објектот за складирање мора да исполни неколку услови:
- да обезбеди замрзнување на труповите во ладилник или комора со можност за одржување на температура од -10°C;
- да спречи истекување на течности
- да спречи пристап на други животни
- по отстранување на труповите од објектот, празниот објект мора да биде измиен и дезинфициран;
- при работа со труповите вработените треба да носат заштитна опрема (гумени ракавици и чизми);
- после секоја работа со трупови рацете треба да се измијат и дезинфицираат.

Користење на услугата за собирање на угинати животни од локалните комунални претпријатија со наплата за услуга за собирање од одгледувалиште е идеално решение и има огромно влијание врз биосигурноста но бара постоење на одвоен објект за складирање на мршите на определена област пред да бидат собрани. Овој објект треба да може лесно да се дезинфицира и да биде лоциран на периферијата од одгледувалиштето.

Во случаи кога труповите од угинатите животни остануваат на одгледувалиштето, потребно е на одгледувалиштето да има посебна локација за нештетно отстранување на животните која ќе биде заградена и јасно и видливо означена. На локацијата се копа длабока дупка во која се отстрануваат труповите на животните се третираат со средства за дезинфекција, се нанесува негасена вар и се закопуваат.

ПОСТАПКА НА ЧИСТЕЊЕ

Постапката на чистење е важна биосигурносна мерка на секое одгледувалиште и опфаќа:

- темелно чистење и дезинфекција на објекти, опрема, облека и обувки;
- одредување на простор за чистење на средства за превоз и опрема;
- обезбедување брзо нештетно отстранување на угинати животни;
- спроведување на програма за управување со отпадот од животните;

Рутинското чистење и дезинфекција на објекти опфаќа:

Подготовка за чистење

- празнење на објектот
- отстранување на сите остатоци од храна од коритата, целиот канал на достава или/и од подот;
- отстранување на сите предмети од објектот;
- изолирање на завршетоци и кабли.

Пред-чистење

- затворање на доводот на вода во објектот;
- отстранување на насобраната нечистотија во внатрешноста на тенкот за вода;

- замена на затвораот и дезинфекција. Полнење на тенкот/цистерната за вода повторно и додавање хлор како средство за дезинфекција;
- јамите/ каналите и сите инсталации кои содржат ѓубре (течно или цврсто) треба да бидат исушени и исчистени;
- опремата внатре во објектот треба да се отстрани или размонтира, внимателно да се исчисти секој дел со остра челична четка, а потоа се мие и дезифицира;
- електричниот систем се проверува дали е во исправна состојба и дали постои опасност.

Чистење на сити преносливи предмети и опрема

- сите објекти за храна и вода треба да бидат размониторани и/или отстранети и потоа исчистени, измени и дезинфицирани (треба да се отстрани секој остаток од храна или ѓубре);
- целата опрема откако ќе се отстрани и размонтира треба да се остави во вода барем 5 минути;
- детергент, пена од детергентот или средство за миене се прска со пумпа со слаб млаз или се наносува да одстои барем 30 минути, без да се исушат површините;
- плакнење/испирање се врши внимателно со пумпа со висок притисок;
- сите светлосни тела треба да се исчистат, отстранувајќи ги сите сијалици пред чистењето со вода под притисок, се прскаат со средство за дезинфекција и се остава да се исушат;
- сите алатки и површини треба да се исушат.

Чистење на објект

- веднаш кога објектот е подготвен, се прска со детергент користејќи пумпа со низок притисок или со „пиштол“, се наносува пена;
- детергентот, пена од детергентот или средството за миене треба да дејствува барем 30 минути, без да се исушат површините;
- целата просторија се мие користејќи пумпа со висок притисок, при што млазот кој излегува од пумпата треба да е под агол од 45° во однос на површината која се мие;
- пред влез во објектот, треба да се потврди дека операторот е обучен за работата и дека е соодветно облечен за истата;
- електричната инсталација во просторијата/шталата/објектот треба да е исклучена, тоа треба да се провери;
- со миене се започнува од горниот дел на објектот, чистејќи од таванот кон подот, со посебно внимание на секој агол. Се употребува метална четка доколку е потребно;
- доколку постои можност мрежата лесно да се отстрани, треба добро да се измие и под неа,
- пумпата за притисок треба да се складира на соодветно место и заштитена од различните временски услови, посебно во зима.

Подготовка на објект

- цуцлите за пиење вода треба да се отстранат, а водата во цевките треба да се исуши;
- цуцлите кои не се функционални треба да се заменат, резервоарот за вода се полни без додаток на хлор и треба да се провери доводот;
- целата инсталација треба добро да се исуши два часа и потоа се дезинфицира со производ со долготрајно дејство;
- секој дел од објектот треба се прска почнувајќи од таванот па надолу, и секоја мрежа или сличен предмет во околината;
- објектот треба целосно да се исуши, користејќи доколку е потребно и дополнителна топлина, пред да се донесат нови животни;
- во објектот не треба да има остаток од средства за дезинфекција пред да се донесат нови животни;
- просторијата/ шталата/ објектот треба да бидат соодветни за староста и тежината на новите животни, согласно условите за благосостојба на животните;
- треба да се применува праксата "се внатре –се надвор" не само за свињи туку и за секој алат кој се користи.

■ ПРИРАЧНИК

ЗА ВОВЕДУВАЊЕ
НА БИОСИГУРНОСНИ МЕРКИ
НА ОДГЛЕДУВАЛИШТА НА СВИЊИ
